

خونىد نهوويهك بـ مائى دواهمين شهوى سهرلك ... سهديق سهعيدوا ندزى

تهمه نى دىكتاتـرو سته مكاره كان، ههرچه نددـرـڅـيـت، ههرچه نـد
بخايه نـت، څـگـارـك دـت له بهردم ق و تووـهـيـي جه ماوهر خـيـان
ناگړنوكـتايـان پـدـتوده چنه زبـدـانى مـڅـوو. سـهـرده مانـك
عـراقـيـه كان، خهونيـان بهـووخـانـي بهـعـسو سهددامه وه دهـبـيـنـي. سـهـره نـجـام
ئـو خهـونه هـا تهـدى چاره نووسى سهددامان بيـنـي چـنـ بوو؟ له كوـخـي
حهـشاردا بوو؟ له كـاـتـكـدا خـي به قارهـمانو بهرگريكارى دهروازهـي
څـهـڅـه ځـا تـي عـهـرـب دهـزانـي.

لافى ئه وهى لـدهـدا، كه كـځـان به كـځـان، شهـي دوزمنهـكانى
دهـكـاـت. يـهـكـك له سيفه ته هاوبه شهـكانى دىكتاتـرو سته مكاره كان
ئـهـوـيـه، كه بهرامـبهـر گهـلهـكهـيـان جه لادـكي گهـورهـنو كا تـكـيـش ووبهـووي
هـڅـڅـي كـي دهـره وهـڅـهـڅـه، هـڅـهـڅـه بـودهـهـو ترسـنـك ولاوازو بـه دهـسـهـڅـا تـن،
كه مـرـف گومان دهـكـاـت له وهى كه ئهـوانه هـهـمان ئـهـو سـهـر كـردـانه بن كه
څـگـارـك به ئاگرو ئاسن، گهـلهـكهـيـان دهـكوشتـو مـرـفـيـان بهـجـهـرهـها
شـهـوـي هـڅـيـانه ئازار دهـدا. قهـزافـي خـي به پـشـهـوي گهـلانى ئهـفـريـقى
دهـزانـي.

گاـځـتهـي به سـهـرـكـو ځـا تـان دهـكـرد. له نـو باـهـخـانهـي
نه ته وهـيـه كـگـرتـو وهـكان، و تـارى دهـداو هـهـهـشـهـي دهـكـردو كاغـهـزى
وتارهـكانى دهـدـي و فـځـدهـدا، كه چى بيـنـيـمان له تونـځـي كـي ئاووئاوه څـځـ،
وهـك جورج خـي حهـشاردا بوو. كا تـهـ دهـسـتـگـير كـرا، مـرـدـمـنـدا ځـا نـي لـيـبـيا
گاـځـتهـيـان پـدـهـكـرد. ئهـگـهـر چى بـه مـڅـوو به ويژدانه وه دهـبـهـځـان بهـو
اـسـتـيـه دابـنـيـن، كه قهـزافـي وهـك سهددام نهـبوو. ئـهـو تهـنـها له ووي
سياسيـه وه نهـيارانى دهـكوشتـودـر به بيـروباوهـځـان دهـهـسـتـايـه وه.
بهـځـام له ووي كارگـځـي ئابووريـه وه، خـزـمـه تـكـي زـري ليبيـهـكانى
كرد له هـهـمو وويـكـه وه. بهـدـر ځـايى هـهـزارو چوارسـهـد كـيـلـمـهـتر، ئاوي
له دهـريـاي ناوهـځـا سـت بـه بـيـابـانه وشـكـو گـهـرمهـكانى دوورترين ناوچهـي
باشوورى ليبيـا هـځـنا بوو.

بـه ئـهـوـي له ووي كشتوكاـځـي و گهـشتـو گوزارى، هاوو ځـا تـيـان سوودى لـ
بـيـنـن. تا ادهـيـه كـي زـري گـرـفـتى بـه كـارى نهـبوونى شوـځـنى نـيـشته

جـبوونی چاره سهرکردبوو. بهـام ئهـوهی لهـوانه ههـمووی بهـهـادارتره ئازادییه. مـرـقـ باههـمووشتـکـیشی ههـبـت، که ئازاد نهـبوو بایهـخی چیه. قهزافی، که بـ ماوهی چلودووسا (1-9-1969 تا کو 20-10-2011)، فهـرمانـهـوایی لیبیای کرد، خهـسـهـتی کهسیهـتیو کـمهـایهـتیانهی سهیری ههـبوو. بـنـموونه: ئهـو جلو بهـرگانهی لهـ بهـری دهـکرد، ههـمووی بهـنـهـخشی کیشوهری ئهـفریقیا نهـخشـنـرابوون. پاسهـوانهـکانی ههـموویان ژن بوون. بهـدرـژایی ماوهی دهـسهـاتی ئازی نهـبوو پـیـیـبوـترـت سهرـکـ. بهـکو ههـمو گهـلی لیبیاو دامودهـزگاـکانی وـلات، بهـ دهـستهـواژهی (برای سهرکردهی شـشـانـگیان دهـکرد). ئهـو لهـپایتهـختی لیبیا لهـ ژـر چادرـک دهـمایهـوهـو دیدارهـکانی کـدهـخت. سهـیر لهـودابوو بـ ههـروـلاتـک سهـهـری بـکردایه، دهـبوو ئهـو چادرهـی پـبوایه بـ دانیشن.

ئهـمانهـو زـر خاسیهـتی دیکهـی سهـیری ههـبوون. بهـداخهـوه دواي قهزافی بارودـخی لیبیا نهـک ههـر نهـگـگـا، بـگره ئـستا وـرانهـیهـک و گهـهـلاوژـیهـک لهـو وـلاته ههیه، کهس به کهس نییه. رـمانی (دواههـمین شهوی سهرـک) که لهـنووسینی نووسهری جهـزائیری (یاسهـمین خهـزرایه) باسی شـشـهـکهی لیبیاو دوا ساتهـکانی تهـمهـنی قهزافی دهـکات. کاتـهاووـاتیانی لیبیا دهـستیان بهـپـهـین کرد. ئهـم ئـمانه کهله دهـمی کهسی یهـکهـمی تاکهـوه ووداوـهـکان دهـگـگـتهـوه پاـهـوانهـکهی ههـرخودی قهزافی خـیهـتی. ئهـو کاتانهی لهـ گهـ بهـشـک لهـ کهسه نزیکهـکانی که پـشـترله گهـلی لهـدهـسهـلات بوون، لهـ قوتاـبخانهـیهـک، لهـ ترسی شـگـهـکان و بـردوومانهـکانی هاوپهـیمانان خـیان هـشارداوه. تهـنانهـت نووسهری ئـمانه که ناوی ههـمان ئهـو کهسانهـی لهـ کارهـکتهـرهـکانی ئـمانه کهی ناوه، که بهـشـک بوون لهـ دارودهـستهی قهزافی. وهـک: (ئهـبـهـهـکریونس جابر، که وهـزیری بهـرگری بوو، موختهـسمومهـنسور که کوـهـکانی خـی بوون، ههـروهـها ژنه پاسهـوانهـکانیش، موقهـدهـم تورید) و گهـلـک کارهـکتهـری تر. قهزافی که پـشـتر ئهـو ههـموو دهـسهـلاتهـی ههـبووه، ئیدی ئـستا سهرـکـکه لهـ ههـموو کهسهـکانی دهـوربهـری بهـگومانه.

ئهـو خهـیا دهـکاتو دهـگهـتهـوه ئهـو ساتانهی مولازمی یهـکهـم بووهو دواتریش کوودهـتایهـکی سهربازی لهـ دژی شائیدریس سهـنووسی بهـرپا دهـکاتو دهـبـته سهرکردهی شـشـشی لیبیا. قهزافی لهـ ئـی تهـکنیکی فلاشباکهـوه ئهـو ساتانه دـنـته بهـرچاوی خـی، که تیایدا سهرکردهی لیبیهـکان بووهـوبه دیدی خـی ههـمیشه لهـ نـو دـودهـروونی لیبیهـکان دابوو. بـیه ناتوانـ باوهـر بهـوه بهـنـ که ئـستا لهـ چ باردـخـک دایه. چـن لهـ ترس یاخی بووان خـی هـشارداوه. هـنگه ئهـو

گه انهوه يیه پا هوانی مانه که ب ابردوو، هه و لک ب ت ب له یادکردنی ئستا، ئستایه ک که و نه یه کی دیکه ی جیاواز له ابردووی هه یه .

به ده رب یز کی تر، قه زافی ب یه ده گه ر ته وه ابردوو، تا ئه و واقیعه له یاد بکات که ئستا تیایدا ده ژیت، ئه و چونکه ب ماوه ی چلو دوو سا به به رده وامی له وانگه ی خ ی برای سه رکرده ی ش ب بوو، چن ده ب ئستا به ترس کی ز ره وه له ژیا نی خ ی له قوتا بخانه یه ک خ ی حه شاربدات، قه زافی ده ت: (لیبیا به ب من نه گبه تیه کی ب ناوو ئاینده یه). دیکتا تره کان چونکه نیشتمان و گه له که یان بچووک ده که نه وه له که سیه تی خ یان، ئیدی واهه ست ده که ن، به نه مانی ئه وان نیشتمان نیش نام ب ت، چاره نووسی گه لیش نادیار ده ب ت، ب یه به رده وام هه و ده دن، ئه و دیگایه له م شکی هاوو ا تیانی و ا ته که یان بچه سپ ن، ترس لک دروست ده که ن، که هه ر کات ئه وان نه مان نیشتمان نیش نام ب ت. له کات کدا به ه ی ئه وانه وه سا ل ن کی ز ره شک ی نیشتمان نه ماوه. له و وانگه یه وه یه ک له نزیکه کانی قه زافی ده ت: (هه رچه ند ده که م ناتوانم لیبیا یه ک به نمه به رچاوی خ م ت ی تیدا سه ر لک نه بیت) یاخود ده ت: (من له ژیا نی سیاسیم هه رچیم کردوو به ب ت بوو نه ک ب نیشتمان) ئه و شوناسه ب ت، به ش کی گه وری شوناسی مر قه کانه له و ا ته سته مکاره کاندا. شوناس لک که هه میشه خ ی به بچووک و زه لیل ده بین ت له به رامبه ر ده سه ا ت و هه یمه نه ی سه ر کدا. ئه وه ش ده ره نجامی هه موو ئه و ترسو سامه یه، که له د و ده روونی تاکه کان، له کاردانه وه ی سته مکردنیان دروست ده ب ت.

ترس له جه لادو سته مکاریش ک تایی نایه ت ئه گه ر وه ک (جوهران خه لیل) له کت ب ی (په یامبه ر) دا ده ت: (سه ره تا ده ب ترسی ناخمان بشک نین، یاخود گه ر بمانه و ته ختی سه ر ک کی سته مکار ب ووخ نین، ده ب سه ره تا دیواره کانی ناخمان ب ووخ نین). پا و فر ریش له په رتووکی پ داگ گی سته مل کراوان) ده ت: (تراژیدیتترین د خی سته مکاری ئه وه یه، که سته مل کراوان له سته مکاریه که یان ا د ن و خه یای ئه وه ده که ن ئه وان هه ر له ئه زه له وه به و ش وه یه ژیاون). ئیدی که مر ق له گه جه لاده که ی اهات، ئه و ا ده ب ته قوربانیه کی هه میشه یی. که ئه مه ش دوا تر پکی د خی سته مکارییه. به ام ده ب ئه وه بزانیان سه ره نجام سته مکاره کان له ناو ده چن. یه ک کی دیکه له خه س ته تی سته مکار نه رجسیه ته. واته خ خ شو یستن و خود گه رای ی تا ا ده ی خوا یی بوون.

ئه وان واهه ست ده که ن، ه ل کی نادیارو ئه زه لی ب هه تایه، ئه و

دهسه لاتە پداون. ياخوود بوونی ئەوان نيعمهتکى خودايە ب گەلەكەيان. بـيە هەند كات خودگەرايان دەگاتە ئاستك كهخـيان له سەرووی مرڤهكان دەبينهوه. قەزافی لەو مانەدا دە: (من موسابووم له شاخهكان هاتمه خوارهوه بهـام له بـي لهوحي شەریعەتەكان، کتـبی سەوزم پـ بوو!) یەكك لهو تایبەتمەندیانە یە یامبەرانی پـ دەناسرـنـهوه له وانگە ی وادارانـهوه، پەرچوووه. کهجیا یان دەکاتەوه له مرڤی ئاسایی. قەزافیش خـی به موسا دەچوـنـتـو هـنگه گەلەكەشی بهشون کهوتووانی فیرعهون زانیبـت.

بهـام قەزافی نهیتوانی وهك موسا فیرعهونهكان له ناوبەرـت. بهـکو ئەو كـماره ی به خەیا ی خـی بـ گەلەكە ی دامەزراندبوو، هەروەها دوای هەموو ئەو دەسكەوتانە به تـگە یشتنی خـی، ئـستا چی دەبینـت؟ خیانەتی گەلەكە ی. هـهـگـهـانـهوه ی نزیکهکانی. بـگومان قەزافی ئەو کاتە یـبـهـری لیبیاش بوو، بەردەوام خـی وهك رزگارکەری ئەفریقیهـکان و عەرەب دەبینی. ئەمە تـگە یشتنی به شـکی زـری سەرکردهـو دیکتاتـرهـکانی عەرەب بوو. کاتـگـیش کهوتنه بەر قوتووـه یی گەلەكەیان، ئیدی له پەنـهـترین و قـزـهوه نترین شوـن خـیان هەشاردهـا.

هەموومان بینیمان سەددامو قەزافی له کوـ دـزرانـهوه. ئەو مانە که پاـهـوانـهـکـه ی هەرخودی قەزافی خـیەتی، دوایین ساتەکانی ژیا نی قەزافی باسده کات کاتـ له ترسی یاخی بووان خـی هەشارداوه. تاكو دواتر لهوشوـنـه دەردهـچـنـو له كـتـایـشدا له تونـنـکی تـاریـکـو لاچەپ دەیدـزـنـهوه و سەرەنجام به شـوـه یه کی زـر كـمیدیانە دهـیکوژن. به بـوای من په یامی ئەو مانە هەرتەنها بـ خوـنـهـر نییه، بهـکو بـ هەموو ئەوسەرـ که ستهـمکارانـه یه که هەرگیز کورسی فەرمانـره وایی جـ ناـهـنـو گەلەكەیان دەچهوسـنـهوه. کاتـگـیش ووبهـووی دوژمنـکی دەرەکی دەبنهوه، هـنـده ترسـنـكـو بوودهـن، شوـن نامـنـ خـیانی لـ هـشار نهـدهن.

له كـتـایـیدا دەمهـو پـه یـكـ له باره ی وهـرگـانی کتـبه کهوه بـم. ئەو کتـبه بهـزمانـکی کوردییانە یه کجار هـوان و پاراو وهـرگـدراوه. وهـگـهـانـكـ که یارمه تی خوـنـهـر دهـدات بـ گرـو گـه له ناوهـکی مانە که بگات. دیاره ئەمەش بهـی وهـرگـی کتـبه که یه که یه کـکه له وهـرگـه به توانا و لـهاتووـهکانی دنیای وهـرگـانی ئـمه و تـا ئـستاچه ندین کتـبی بـزمانی کوردی وهـرگـااون.

پهراو-ز/ دواهمین شهوی سهر-ك/ نووسینی یاسه مینه خه زرا/
وهرگ-انی ئازاد بهرزنجی/ ب-اوکراوهی ئه ند-شه 2017.
*له میانهی خو-نه وهی پ-شه کی -مانه که، ههستم به وه کرد که سا-ی
له دایکبوونی نووسهره که که 1995 نووسراوه، هه-ه-ت. چونکه له گه-
بهرواره کانی دیکه یهك ناگر-ته وه..